

Öre älv - NRO24065 Areal: 25 465 ha Kartblad: 20 J, 21 I, 21 J, 22 I

Kommun: Lycksele, Bjurholm, Nordmaling, Umeå

Riksvärde: Vattendrag, geovetenskap, odlingslandskap, marina våtmarkscomplex, fauna

Öreälven är en ca 190 km lång skogsälv och ett av landets bästa exempel på ett meandrande vattendrag. Källområdena ligger drygt 50 km nordväst om Lycksele. Öreälven har med undantag av de övre källområdena en relativt tydlig dal, även om sidhöjden inte alltid är stor, som t.ex. i trakterna kring Örträsket. Större delen av älven ligger under högsta kustlinjen (HK). Älvfåran är bitvis djupt nedskuren i sediment och omgiven av upp till drygt 70 m höga brinkar. Älven har två mäktiga randdeltan vid HK, Öreälvsfältet respektive Örträskfältet. Örträsket är den största sjön i den annars sjöfattiga älven. Ett par små kraftverk finns i älven, däremot inga vattenregleringar. På terrasserna som omger älven är det vanligen tallhedar. Blandskog finns i brinkarna medan de eroderade niporna är sparsamt be vuxna. De talrika bäckravinerna hyser ofta örtrik gran och/eller lövskogsvegetation. Från Örträsket och nedströms har dock en stor del av skogarna fått vika för jordbruksmarker. Ängs- och åkermarker har även hävdats på meandernäsen, men ängsbruket har nästan helt upphört. Stränderna är bitvis smala med gråal- och videbuskbälten. Vid selen och i meanderområdena finns bredare stränder med välzonerad ört- och gräsrik vegetation som utnyttjats för slätter. I själva älvfåran finns rätt mycket vattenvegetation. Korvsjöarna som bildats i meanderområdena har ofta riklig vegetation både i vattnet och på stränderna. Vissa är nästan helt igenvuxna med myrvegetation. Älvsallat och mandelpil, som båda är sällsynta växter i Sverige, finns längs älven. Flera skyddsvärda insektslokaler finns utmed älven. Älvens bestånd av lax och havsöring är viktiga ur fiskesynpunkt. Lax- och havsöringstammarna är ursprungliga och har mycket stort skyddsvärde med få motsvarigheter i landet. För närvarande pågår en restaurering av laxbeståndet. Förutom avel omfattar detta arbete även efterbehandling av älvfåran efter flottning samt byggande av fiskvägar förbi ett par fiskvandringshinder. **Från källflödena t o m Örträsket.** Öreälvens källområde ingår i Stöttingfjällets riksintresse (NRO24061). Ett randdelta vid HK (Bredselfältet) fyller ut dalgången praktiskt taget från trakten väster om Knaften och ned till Storforsen, söder om Långsele. En rullstensås löper centralt i dalgången längs hela sträckan. Älvfåran är nedskuren i de grova deltasedimenten och har ett i huvudsak svagt slingrande lopp med lugnflytande vatten omgivet av bitvis branta brinkar. Ett par mindre sträckor är meandrande och närmast Örträsket har korvsjöar bildats. Skansselforsen och Storforsen är de största forsarna. Den senare har ett starkt reducerat flöde eftersom vattnet leds genom en tub till ett mindre kraftverk. Ett flertal vikar samt några mindre sel finns också längs sträckan. På västra sidan av sjön Örträsket tillstöter en mindre ås från väster, vilken vid Innifällan bildar ett mäktigt randdelta, det s k Örträskfältet. Bredselets stränder kantas huvudsakligen av en björk- och gråalbjörk. Viden, grenrör samt blås- och vasstarr dominerar strändernas vegetationsbälten. Bitvis består bältena i stället av viden, ljung, blåtåtel samt låga örter, gräs och halvgräs. Vattenvegetationen är riklig, framför allt i vikarna med t.ex. vass, fräken, vanlig igelknopp, nate, gul och vit näckros samt axslinga. I Kvarnfors, vid Örträskets nordöstra strand, ligger en cirka 2 hektar stor betad raning. Växtsamhällena är representativa med kortskottsvegetation vid stranden som övergår i högstarrsamhällen och längst upp tuvtåtelsamhällen. I de art och individrika växtsamhällena förekommer arter som åkerbär, kärrviol, myskbrodd, strandranunkel och smålånke. Raningen är en av de bäst hävdade sötvattnsstrandängarna i Västerbottens län och har ett mycket högt bevarandevärde. **Från Örträsket till mynningen.** Nedströms Örträsket ökar daldjupet och sidorna blir mer markanta med ett flertal flyggberg på dalens västra sida ovanför Bjurholm. Dalgången nedanför Bjurholm är vindlande med växlande bäckenbildningar och förträngningar. Nedanför Hummelholm minskar dalsidorna successivt i höjd, för att 5-10 km närmast mynningen ha slättkaraktär. Älven är från Örträsket ner till mynningen i Örefjärden mestadels starkt meandrande med meanderbågar av olika ålder och ett flertal korvsjöar (s k ogar). Älvsträckan saknar större sjöar och sel. De största forsarna är Stenforsen, Storforsen samt forsarna vid Torrböle. Ett kraftverk finns vid Agnäs. I Bjurholmsområdet har sedimentlagerföljden genomskurits av mäktiga raviner, som ger ett dramatiskt drag åt landskapsbilden. Några kilometer nedströms Bjurholm börjar Öreälvens mycket välutbildade meanderlopp. Detta avsnitt

sträcker sig ned till Agnäs och utgör ett av Sveriges mest kända och vackrast utbildade meanderlopp. En annan meandersträcka finns mellan Hummelholm och Brattfors. Älvsvallarna i synnerhet vid Örsbäck är imponerande. Från Brattfors går en torrdal med strömfåror mot sydväst, vilket visar att Öreälven tidigare mynnat i havet vid Levar. Torrfåror omges av ett ovanligt vackert och distinkt system av strandvallar. Detta gäller också för trakten kring Håknäs och i Öre älvens nuvarande mynningsområde. Moräntäcket kring nedre Öreälven visar markanta drumlinformer. **Stenforsen** har block- och sedimentstränder med en ört- och gräsrik vegetation. Älvstränderna i Bjurholmsområdet har en örtrik strandvegetation med bl.a. stora liljekonvaljbestånd. Älvsallat och tibast finns också här. Vid **Lagnäset** ligger en ca 5 hektar stor träd- och buskbärande äng som fortfarande är i hävd. Dominerande vegetationstyp är örtrik friskäng, med inslag av rödventorräng, högstarräng, högörtäng och tuvtätäläng. I de art- och individrika växtsamhällena växer bland annat smörbollor, älvsallat, ormröt, stagg och norrlandsviol. Fortfarande finns lador kvar på Lagnäset som liksom markens växtlighet kan berätta om äldre tiders jordbruk och markutnyttjande. Området är ett populärt utflyktsmål som visar hur stora delar av stränderna längs Västerbottens läns älvar såg ut när ränings slåtter bedrevs. **Nyåkers** ravinkomplex hyser frodig vegetation. I ravinbottnarna växer gråal och hägg tillsammans med högorter som älgört, skogsnäva, torta och ett flertal ormbunkar. I ravinslänterna finns blandskog med ört- och risdominerat fältskikt. Ravinsystemet har tidigare delvis varit föremål för slåtter. **Hummelholms** by är av medeltida ursprung och belägen på kanten av en brant nipa. I Hummelholm har utseendet från äldre tider bevarats. Det gäller inte minst den traditionella, välbevarade bebyggelsen. Vägar, ägogränser och den för kustlandets byar så typiska björkallén som går genom byn är andra karaktäristiska inslag. Odlingslandskapet i byn är representativt och välbevarat och ger en bra bild av hur landskapet längs Öreälven tidigare såg ut. Vid älven ligger en träd- och buskbärande äng med ett tätt trädskikt av hägg och al. Det är ett av de bäst bevarade slåtternasen i hela Västerbottens län. Vegetationstyperna domineras av skogsnävaäng, högörtäng och högstarräng. Mandelpil som har en begränsad utbredning i Sverige växer rikligt här på finsedimentstränder. Mandelpil liksom älvsallat finns även längs Öreälven vid Strömsör och Örsbäck. Området kring forsarna vid Torrböle har relativt rik vegetation med bl.a. skogsbräken, höstlåsbräken och hässlebrodd. Älvens nedersta 5 km utgör ett viktigt reproduktionsområde för lax och havsöring. Nättingfisket (nejonöga) har sedan lång tid tillbaka varit viktigt. I mynningsområdet finns ett välutbildat aktivt delta med bl.a. sidofåror, avsnörda vikar, sandöar och dyner beväxna med lövskog. Deltat hyser också den enda förekomsten av skalbaggen *Heterocerus hispidulus*, norr om Gotland. Här finns också ett rikt fågelliv och botaniskt intressanta vegetationssuccessioner. Öreälvens mynningsområde är mycket rikt på olika vattenväxtarter. Totalt finns mer än 30 vattenbundna arter i området. Det marina våtmarkskomplexet vid Öreälvens delta och Öråns meandrande lopp hyser många myrtyper som är representativa för den naturgeografiska regionen. Här finns också viktiga lokaler för rastande fåglar och en rik flora.